ครั้งที่ 18

หนังสือประมวลบทความในการประชุมวิชาการ PROCEEDINGS

ประจำปี 2566

พลิกโฉมอุดมศึกษาไทย: การเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดยั้ง

Reinventing Thai Higher Education: 'Forever' changes

23-24 มีนาคม พ.ศ. 2566

สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (ควอท)
สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.)

ISBN (e-book): 978-616-93336-5-4

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

หนังสือประมวลบทความในการประชุมวิชาการ (Proceedings) ครั้งที่ 18 ประจำปี 2566.-- กรุงเทพฯ : สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (ควอท), 2566.
209 หน้า.

1. สถาบันอุดมศึกษา -- การประชุม. 2. การเรียนการสอน -- การประชุม. I. ชื่อเรื่อง.

378.17
ISBN 978-616-93336-5-4

หนังสือประมวลบทความในการประชุมวิชาการ (Proceedings) ครั้งที่ 18 ประจำปี 2566
บรรณาธิการ
อนิรุทธ์ สติมั่น

จัดทำโดย
สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (ควอท)
สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.)
http://thailandpod.org/

หนังสือประมวลบทความในการประชุมวิชาการ (Proceedings) ครั้งที่ 18 ประจำปี 2566

“พลิกโฉมอุดมศึกษาไทย: การเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดยั้ง”
(Reinventing Thai Higher Education: ‘Forever’ changes)

วันที่ 23-24 มีนาคม 2566

โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ (สุขุมวิท 11) กรุงเทพมหานคร

จัดโดย

สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (ควอท)

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.)

คณะทำงาน
จัดประชุมวิชาการ ครั้งที่ 18 ประจำปี 2566

1. คณะกรรมการที่ปรึกษา

1.1 ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ปานสิริ พันธุ์สุวรรณ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
1.2 รองศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต ทิพากร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
1.3 รองศาสตราจารย์ นพ.อานุภาพ เลขะกุล	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
1.4 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดาพร ลักษณียนาวิน	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
1.5 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรัช เลิศไพฑูรย์พันธ์	มหาวิทยาลัยศรีปทุม

2. คณะกรรมการจัดการประชุมและผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความวิจัยและบทความวิชาการ

2.1 รองศาสตราจารย์ ดร.อนิรุทธ์ สติมั่น	มหาวิทยาลัยศิลปากร
2.2 รองศาสตราจารย์ ดร.ชาลี เจริญลาภนพรัตน์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2.3 รองศาสตราจารย์ ดร.โอภาส เกาไศยาภรณ์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2.4 รองศาสตราจารย์ ดร.ธนิตา เลิศพรกุลรัตน์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2.5 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มารุจ ลิมปะวัฒนะ	มหาวิทยาลัยสยาม
2.6 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิศานาถ มั่งศิริ	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
2.7 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤติกา ตันประเสริฐ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
2.8 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เหมือนหมาย อภินทนาพงศ์	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
2.9 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลธิดา เทพหินลัพ	มหาวิทยาลัยพะเยา
2.10 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิรินธร สินจินดาวงศ์	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
2.11 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ ไทยมา	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
2.12 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพบูลย์ สุขวิจิตร บาร์	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
2.13 ดร.จรงค์ศักดิ์ พุมนวน	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
2.14 ดร.อธิศ สุวรรณดี	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
2.15 ดร.อวิรุทธ์ ฉัตรมาลาทอง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2.16 ดร.ผุสดี กลิ่นเกสร	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
2.17 อาจารย์วนิดา คูชัยสิทธิ์	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

บทความวิจัยและบทความวิชาการที่นำมาตีพิมพ์ในหนังสือประมวลบทความในการประชุมวิชาการ (Proceedings) ครั้งที่ 18 ประจำปี 2566 นี้ ได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer review) จากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ จำนวน 3 ท่าน เพื่อให้มีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากลและนำไปอ้างอิงได้

3. ฝ่ายจัดการ และเลขานุการกองบรรณาธิการ

3.1 ดร.จรงค์ศักดิ์ พุมนวน	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
3.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิรินธร สินจินดาวงศ์	มหาวิทยาลัยศรีปทุม

สารจากนายกสมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (ควอท)

การจัดการศึกษาในยุคที่เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบไม่หยุดยั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษา นักการศึกษา ผู้สอนและผู้เรียนต้องเตรียมพร้อมอย่างเท่าทันอยู่เสมอ สถาบันอุดมศึกษา ผู้บริหารและผู้พัฒนาหลักสูตรต้องวิเคราะห์และวางแผนรูปแบบการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบัน และอนาคต ออกแบบหลักสูตรที่รองรับการเปลี่ยนแปลง เตรียมความพร้อม ทั้งด้านบุคลากรและทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ตอบรับการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อรองรับการทำงานในรูปแบบออนไลน์ การพัฒนาคณาจารย์ให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ทั้งแบบออนไซต์ ออนไลน์และแบบผสมผสานได้ มีความเป็นอาจารย์มืออาชีพ ทั้งด้านการสอนและการวิจัย ตามแนวทางการส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ของสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ความรู้ (Knowledge) สมรรถนะ (Competencies) และค่านิยม (Value) รวมถึงการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถปรับตัวได้ทันที พร้อมกับมีรูปแบบการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลง ปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ และมีคุณสมบัติเป็นไปตามที่ตลาดแรงงานต้องการ

สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (ควอท) จึงเปิดเวทีเพื่อเผยแพร่บทความนวัตกรรมการสอนในหัวข้อ “พลิกโฉมอุดมศึกษาไทย: การเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดยั้ง” (Reinventing Thai Higher Education: ‘Forever’ changes) ขึ้น เพื่อสร้างความตระหนักให้กับผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษา ร่วมกันวิเคราะห์ วางแผน กำหนดนโยบาย พัฒนาระบบและกลไก เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดยั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะยังประโยชน์ต่อการอุดมศึกษาสืบไป

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ปานสิริ พันธุ์สุวรรณ
นายกสมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์ฯ

บทบรรณาธิการ

การประชุมวิชาการครั้งที่ 18 ประจำปี 2566 ของสมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (ควอท) ร่วมกับ สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.) เรื่อง “พลิกโฉมอุดมศึกษาไทย: การเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดยั้ง (Reinventing Thai Higher Education: ‘Forever’ changes)” มีการเปิดโอกาสให้ผู้บริหารและคณาจารย์ในระดับอุดมศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ ตลอดจนประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง ในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียน ผ่านการนำเสนอบทความวิจัย บทความวิชาการเกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผล ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาไทย ด้วยการปรับเปลี่ยนแนวคิดการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ซึ่งได้รับความสนใจจากผู้บริหาร อาจารย์และนักวิชาการส่งบทความมานำเสนอเพื่อเผยแพร่สู่สาธารณะ โดยในปีนี้นักวิจัยหรือนักวิชาการ สนใจส่งบทความทั้งประเภท นำเสนอเฉพาะบทคัดย่อ (Abstract) และบทความฉบับเต็ม (Full Paper) โดยประเภทบทความคัดย่อ มีจำนวนรวม 10 บทความ เป็นบทความวิจัย จำนวน 7 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 3 เรื่อง ส่วนประเภทบทความฉบับเต็ม มีจำนวนรวม 19 บทความ ประกอบด้วยบทความวิจัย จำนวน 13 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 6 เรื่อง

ในส่วนบทคัดย่อบทความ ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอนรูปแบบผสมผสานเทคโนโลยีกับกิจกรรมกลุ่ม บทเรียนออนไลน์ โปรแกรมการเรียนรู้ รวมถึง โปรแกรมอบรมจิตตปัญญาต่อการตระหนักรู้ และการใช้สถานการณ์เสมือนจริงผ่านระบบออนไลน์ นอกจากนี้ เป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายแดนอีกด้วย และส่วนบทความฉบับเต็ม ประกอบด้วยบทความวิจัยที่เกี่ยวกับเกมมิฟิเคชัน และการพัฒนาเกมเสริมการเรียนรู้ และแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอน การใช้หุ่นยนต์เพื่อส่งเสริมทักษะภาษาอังกฤษ และการทำจักรวาลนฤมิตมาใช้เป็นห้องเรียนเสมือน นอกจากนี้ เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการกระบวนการคิดเชิงออกแบบ และกระบวนการโค้ช ในบริบทการจัดการศึกษาแต่ละศาสตร์ได้อย่างน่าสนใจ สำหรับบทความวิชาการเป็นการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ กระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้แบบผสานวิธีโดยใช้ปัญญาเป็นฐาน การใช้สถานการณ์เสมือนจริงในการฝึกปฏิบัติ รวมถึงครูเป็นพลังสู่การพัฒนาผู้เรียน ทักษะการเรียนรู้ และความต้องการของตลาดแรงงานในประเทศไทย ชวนให้ติดตามอ่านและนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะกับสถานการณ์ในปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผู้อ่านสามารถติดตามเนื้อหาและรายละเอียดของบทความได้ในหนังสือประมวลบทความในการประชุมวิชาการฯ ฉบับนี้

ในนามของคณะทำงานจัดประชุมวิชาการ ครั้งที่ 18 ประจำปี 2566 ของสมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (ควอท) และกองบรรณาธิการของหนังสือประมวลบทความในการประชุมวิชาการฯ นี้ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาผลงานทางวิชาการ รวมถึงคณะทำงานจัดประชุมวิชาการฯ ทุกท่าน ที่ช่วยดำเนินการจัดการประชุมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการและผู้อ่านทุกท่านจะได้รับประโยชน์จากผลงานทางวิชาการและวิจัยที่เผยแพร่ในหนังสือประมวลบทความในการประชุมวิชาการฯ นี้ โดยผลงานที่เผยแพร่ในหนังสือประมวลบทความในการประชุมวิชาการนี้ มีคุณภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด หากท่านมีข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ ประการใด ที่จะนำไปสู่การพัฒนา ปรับปรุงให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น กองบรรณาธิการยินดีรับคำแนะนำ เพื่อปรับปรุงต่อไป ขอขอบคุณมา ณ ที่นี้

รองศาสตราจารย์ ดร.อนิรุทธ์ สติมั่น
ประธานคณะอนุกรรมการวิชาการ ควอท
บรรณาธิการ

โครงการประชุมวิชาการ ครั้งที่ 18 ประจำปี 2566
สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (ควอท) ร่วมกับ
สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.)
เรื่อง "พลิกโฉมอุดมศึกษาไทย: การเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดยั้ง"
(Reinventing Thai Higher Education: 'Forever' changes)
วันที่ 23-24 มีนาคม 2566
ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ (สุขุมวิท 11) กรุงเทพมหานคร

1. หลักการและเหตุผล

การรับมือกับการเปลี่ยนแปลง เป็นสิ่งที่ทั้งสถาบันอุดมศึกษา นักการศึกษา ผู้สอน และผู้เรียนต้องเตรียมพร้อมอย่างเท่าทันอยู่เสมอ สถาบันอุดมศึกษา ผู้บริหารและผู้พัฒนาหลักสูตร ต้องวิเคราะห์และวางแผนรูปแบบการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ออกแบบหลักสูตรที่รองรับการเปลี่ยนแปลง เตรียมความพร้อมทั้งด้านบุคลากรและทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เพื่อรับการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อรองรับการทำงานในรูปแบบออนไลน์ การพัฒนาคณาจารย์ให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ทั้งแบบออนไลน์และแบบผสมผสานได้ มีความเป็นอาจารย์มืออาชีพ ทั้งด้านการสอนและการวิจัย ตามแนวทางการส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ของสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ความรู้ (Knowledge) สมรรถนะ (Competencies) และค่านิยม (Value) รวมถึงการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถปรับตัวให้พร้อมกับรูปแบบการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลง ปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ และเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานได้

สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (ควอท) ได้ทำงานในลักษณะของเครือข่ายเพื่อสนับสนุนอาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และจากศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาตนเองด้านการจัดการเรียนการสอนในฐานะอาจารย์ระดับอุดมศึกษา โดยได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) มาตั้งแต่การแต่งตั้งในรูปแบบคณะทำงาน จนภายหลังได้ก่อตั้งและทำงานในรูปแบบของสมาคม ซึ่งมีภารกิจในการจัดการประชุมวิชาการเป็นประจำทุกปี เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ ทั้งในด้านนวัตกรรมการเรียนรู้ แนวคิดและแนวปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดี ตลอดจนการนำเสนอการวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษามาอย่างต่อเนื่อง เป็นปีที่ 18 ซึ่งในการประชุมวิชาการประจำปี 2566 นี้ สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้ให้การสนับสนุนสมาคมฯ ในการจัดประชุมวิชาการประจำปีในหัวข้อ พลิกโฉมอุดมศึกษาไทย: การเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดยั้ง (Reinventing Thai Higher Education: 'Forever' changes) ขึ้น เพื่อสร้างความตระหนักให้กับผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษา ร่วมกันวิเคราะห์ วางแผน กำหนดนโยบาย พัฒนาระบบและกลไก เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้

การประชุมวิชาการในครั้งนี้ ประกอบด้วย การรับฟังแนวคิดจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อมุมมองด้านจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา การส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาสมรรถนะอาจารย์ การเชิดชูเกียรติสถาบันการศึกษาที่ส่งเสริมพัฒนาการจัดการเรียนการสอนดีเด่น การนำเสนอบทความวิจัยและบทความวิชาการเกี่ยวกับนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน และเปิดโอกาสให้ผู้บริหารและอาจารย์ระดับอุดมศึกษาจากหลากหลายสถาบันทั่วประเทศได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ วิเคราะห์ปัจจุบันและคาดการณ์อนาคตของอุดมศึกษาไทย เพื่อให้สามารถเตรียมพร้อมต่อ

การเปลี่ยนแปลงในอนาคต ซึ่งการประชุมวิชาการครั้งนี้ นับเป็นหนทางสำคัญที่รองรับการขับเคลื่อนการสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน พัฒนาบุคลากร และพัฒนาองค์กรให้พร้อมปรับตัว และก้าวทันการเปลี่ยนแปลง

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อเสริมสร้างแนวคิดการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาที่พร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ผ่านการวิเคราะห์อนาคตของอุดมศึกษาไทย โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

2.2 เพื่อกระตุ้น ส่งเสริม คุณภาพการจัดการเรียนการสอนในวิถีใหม่และการพัฒนาสมรรถนะอาจารย์ด้านการเรียนการสอนตามกรอบมาตรฐาน Thailand PSF

2.3 เพื่อสรรหาและเชิดชูเกียรติมหาวิทยาลัยที่มีการส่งเสริมพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และเชิดชูเกียรติอาจารย์ต้นแบบที่มีการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน

2.4 เพื่อเป็นเวทีเผยแพร่ผลงานวิจัย ผลงานทางวิชาการ ด้านนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนที่สนับสนุนแนวคิดวิถีใหม่ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

2.5 เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติผู้บริหารของสถาบันอุดมศึกษา ที่สนับสนุนการพัฒนานวัต กรรมการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาสมรรถนะอาจารย์ให้มีคุณภาพ

2.6 เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือแลกเปลี่ยนเรียนรู้นวัตกรรมใหม่ ๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่จำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาระหว่างสถาบันและคณาจารย์อุดมศึกษา ทั่วประเทศ

3. ขอบเขตและรูปแบบการดำเนินงาน

การจัดประชุมวิชาการ จะประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

3.1 การรับฟังการบรรยายพิเศษเกี่ยวกับเรื่อง พลิกโฉมอุดมศึกษาไทย: การเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดยั้ง (Reinventing Thai Higher Education: ‘Forever’ changes) และการพัฒนาสมรรถนะอาจารย์ด้านการจัดการเรียนรู้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งชาวไทยและต่างประเทศ

3.2 การมอบรางวัลเชิดชูเกียรติมหาวิทยาลัยที่มีการส่งเสริมพัฒนาอาจารย์ จนมีอาจารย์ต้นแบบด้านการเรียนการสอน การมอบรางวัล เชิดชูเกียรติอาจารย์ต้นแบบที่มีการส่งเสริมพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน และสมรรถนะอาจารย์ด้านการเรียนการสอน

3.3 การนำเสนอบทความวิจัย บทความวิชาการ เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอน และการพัฒนาอาจารย์ ของสถาบันอุดมศึกษา โดยมีการคัดเลือกให้รางวัลบทความนวัตกรรมการเรียนการสอนดีเด่น จำนวน 3 บทความ

4. ผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 300 คน ประกอบด้วย

4.1 ผู้บริหารระดับกระทรวงที่กำกับดูแลการอุดมศึกษา
4.2 ผู้บริหารระดับสูงของสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ
4.3 ตัวแทนของมหาวิทยาลัยที่ได้รับการคัดเลือกให้รับรางวัล
4.4 สมาชิกสมาคม ควอท
4.5 คณาจารย์และบุคลากรจากสถาบันอุดมศึกษา
4.6 คณะกรรมการของ ควอท และผู้ปฏิบัติงาน
4.7 นิสิต นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

5. ระยะเวลาดำเนินการและสถานที่

วันที่ 23 - 24 มีนาคม พ.ศ. 2566 (พฤหัสบดี-ศุกร์) เวลา 08.00 - 16.30 น. ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ (สุขุมวิท 11) กรุงเทพมหานคร

6. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

6.1 สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (ควอท)

6.2 สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.)

7. งบประมาณ

7.1 สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สป.อว.)

7.2 สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (ควอท)

8. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

8.1 สถาบันอุดมศึกษาและคณาจารย์ได้รับแนวคิดการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน พร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

8.2 ผู้บริหารของสถาบันอุดมศึกษาได้รับแนวทางในการส่งเสริมคุณภาพด้านการจัดการเรียนการสอนวิถีใหม่และการพัฒนาสมรรถนะอาจารย์ด้านการเรียนการสอนตามกรอบมาตรฐาน Thailand PSF ในสถาบันอุดมศึกษา

8.3 สถาบันอุดมศึกษาและคณาจารย์ได้รับแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิถีใหม่ในสถาบันอุดมศึกษา การส่งเสริมการเรียนรู้จากงานวิจัย เพื่อขยายผลให้อาจารย์ในสถาบันนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

8.4 สถาบันอุดมศึกษาและคณาจารย์ได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในกระบวนการการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

8.5 สถาบันอุดมศึกษาและหน่วยพัฒนาการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้เห็นตัวอย่างของการดำเนินการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย เกิดความคิดอันจะนำไปใช้และวิจัยเชิงปฏิบัติการต่อยอดให้เกิดนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ได้ผลเลิศต่อไป

8.6 เกิดเครือข่ายผู้รู้ในกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนในศาสตร์ต่าง ๆ และเกิดความร่วมมือระหว่างคณาจารย์ทั้งในและระหว่างมหาวิทยาลัย ในการพัฒนาการเรียนการสอนในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

9. กำหนดการ

วันพฤหัสบดีที่ 23 มีนาคม 2566

08.00 - 09.00 น. **ลงทะเบียน**

09.00 - 09.45 น. **พิธีเปิดการประชุมวิชาการ**

- กล่าวรายงาน
  โดย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ปานสิริ พันธุ์สุวรรณ
  นายกสมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์
  และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (ควอท)
- กล่าวเปิดงาน และปาฐกถาพิเศษ
  โดย ศาสตราจารย์ ดร.นายแพทย์ สิริฤกษ์ ทรงศิวิไล
  ปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม

09.45 - 10.15 น. **พิธีมอบโล่เกียรติคุณแก่อาจารย์ต้นแบบและสถาบันอุดมศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาอาจารย์ต้นแบบ**

10.15 – 10.30 น. *พักรับประทานอาหารว่าง*

10.30 – 11.30 น. **ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง Essential Skills for Future Higher Education**
โดย ศาสตราจารย์ ดร.นายแพทย์ประสิทธิ์ วัฒนาภา
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

11.30 – 12.00 น. **การประชุมสามัญประจำปี สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (ควอท)**

12.30 – 13.30 น. *พักรับประทานอาหารกลางวัน*

13.00 – 14.30 น. **การบรรยายพิเศษ ช่วงที่ 1**
เรื่อง การสร้างระบบนิเวศการวิจัยในมหาวิทยาลัย (Research ecosystem)
โดย ศาสตราจารย์กิตติคุณ นายแพทย์สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ
ประธานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

14.30 – 14.45 น. *พักรับประทานอาหารว่าง*

14.45 – 16.15 น. **การบรรยายพิเศษ ช่วงที่ 2**
เรื่อง Credit bank education
โดย ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ปทุมนากุล
รองปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.)

วันศุกร์ที่ 24 มีนาคม 2566

08.00 - 09.00 น. **ลงทะเบียน**

09.00 – 10.30 น. **การนำเสนอผลงานนวัตกรรมการเรียนการสอน (Oral Presentation)**
ห้อง 1: คอนเวนชั่น A ชั้น 1
ห้อง 2: คอนเวนชั่น B ชั้น 1
ห้อง 3: การ์เด้น 1 ชั้น 2

10.30 – 10.45 น. *พักรับประทานอาหารว่าง*

10.45 – 12.30 น. **ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง Teach Less, Learn More: A pedagogy of the 21st century**
โดย Dr.Willy Renandya
National Institute of Education, Nanyang Technological University, Singapore

12.00 – 13.00 น. *พักรับประทานอาหารกลางวัน*

13.00 – 15.30 น. **การอบรมเชิงปฏิบัติการ: Workshop**
ห้อง 1: คอนเวนชั่น A ชั้น 1
เรื่อง การพัฒนาโครงร่างการวิจัย เพื่อเสนอขอทุน
โดย ศาสตราจารย์ ดร.พนอเนื่อง สุทัศน์ ณ อยุธยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ห้อง 2: คอนเวนชั่น B ชั้น 1
เรื่อง ทักษะทางวิชาการและทักษะชีวิตที่สอดรับการเปลี่ยนแปลง (Holistic education)
โดย รองศาสตราจารย์ ดร.มนัสนันท์ หัตถศักดิ์ และ
ดร.ปิยวัตน์ ดิลกสัมพันธ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ห้อง 3: ออร์คิด 1 ชั้น 3

เรื่อง การพัฒนาสมรรถนะอาจารย์ตามกรอบมาตรฐาน Thailand PSF

โดย รองศาสตราจารย์ ดร.วัลยา ธเนศพงศ์ธรรม และ
รองศาสตราจารย์ ดร.ธนิตา เลิศพรกุลรัตน์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ห้อง 4: การ์เด้น 1 ชั้น 2

เรื่อง Competency-based education and assessment: Return of the Jedi

โดย รองศาสตราจารย์ นพ.อานุภาพ เลขะกุล
ปรึกษาด้านแพทยศาสตรศึกษา คณะแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ห้อง 5: การ์เด้น 3 ชั้น 2

เรื่อง R2R for Supporting Staff in the Thai Education System

โดย ดร.จรงศักดิ์ พุมนวน
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
อาจารย์เสาวคนธ์ ต่วนเทศ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

15.30 -16.00 น. **พิธีมอบรางวัลผลงานนวัตกรรมการเรียนการสอนดีเด่น และ พิธีปิดการประชุม**

****หมายเหตุ** กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

กำหนดการ

การนำเสนอผลงานนวัตกรรมการเรียนการสอน Oral Presentation

ห้อง 1: คอนเวนชั่น A ชั้น 1

ประธาน: รองศาสตราจารย์ นพ.อานุภาพ เลขะกุล **กรรมการและเลขานุการ: รองศาสตราจารย์ ดร.ธนิตา เลิศพรกุลรัตน์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิรินธร สินจินดาวงศ์**	
เวลา	**เรื่อง**
09.00-19.15 น.	**ระบบการติดตามงานค้างแบบเรียลไทม์ เพื่อแก้ปัญหาผลการเรียนไม่สมบูรณ์ของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนพังงา** *บุญชัช เมฆแก้ว**
09.15-09.30 น.	**การพัฒนาเกมเสริมการเรียนรู้เรื่องโครมาโทกราฟีของเหลวสมรรถนะสูง (HPLC) สำหรับนิสิตเภสัชศาสตร์** *วัฒนพร พัฒนภักดี* ณัฐวัฒน์ ตรงศิริวัฒน์ ณิชนันทน์ พรอารักษ์ และชญานิศ ศรชัยธวัชวงศ์*
09.30-09.45 น.	**อาจารย์โรบอท: การใช้หุ่นยนต์เพื่อส่งเสริมทักษะภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล** *ขวัญฤทัย บุญยะเสนา* จตุรพิธ เกราะแก้ว ธนภณ รัชตกุลพัฒน์ มงคล มีลุน และศรัณย์ ฉัตรธัญญกิจ*
09.45-10.00 น.	**การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในประเทศไทย** *พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ* ดรุณี ปัญจรัตนากร สุริยะ วชิรวงศ์ไพศาล วิบูลย์ ผกามาศ และสำเริง อ่อนสัมพันธุ์*
10.00-10.15 น.	**การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลเกี่ยวกับการจัดการความรู้โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ร่วมกันแบบรวมพลังสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรี** *สุริยะ วชิรวงศ์ไพศาล* ปรางทิพย์ เสยกระโทก ดรุณี ปัญจรัตนากร และพงษ์ศักดิ์ ผกามาศ*
10.15-10.30 น	**การพัฒนาแพลตฟอร์มระบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์รายวิชาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการการศึกษาสำหรับผู้เรียนระดับบัณฑิตศึกษา** *ดรุณี ปัญจรัตนากร* ประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ์ พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ สุริยะ วชิรวงศ์ไพศาล และวิบูลย์ ผกามาศ*

ห้อง 2: คอนเวนชั่น B ชั้น 1

ประธาน: รองศาสตราจารย์ ดร.มนัสนันท์ หัตถศักดิ์ **กรรมการและเลขานุการ: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลธิดา เทพหินลัพ และ รองศาสตราจารย์ ดร.อนิรุทธ์ สติมั่น**	
เวลา	**เรื่อง**
09.00-19.15 น.	**การบูรณาการการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน สำหรับวิชาฟิสิกส์** *จตุพล จตุรภัทร* และสุพัตรา ชะมะบูรณ์*
09.15-09.30 น.	**การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยธรรมของนักศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามแนวคิดอิสลามศึกษา** *มูฮัมมัด อูมูดี**
09.30-09.45 น.	**การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยบูรณาการกระบวนการคิดเชิงออกแบบกับการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะ 5C+ กรณีศึกษานิสิตอาชีวอนามัยและความปลอดภัย มหาวิทยาลัยพะเยา** *ปุณญิสา ผุดผ่อง ศุภกาญจน์ แก่นท้าว คศิวิมล บุตรสีเขียว พรรณวดี สิงห์แก้ว ประกาศิต ทอนช่วย จาตุรนต์ กัณฑะธง และ น้ำเงิน จันทรมณี*
09.45-10.00 น.	**การบูรณาการการจัดการเรียนรู้กับการวิจัยในรายวิชาการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายในของนักศึกษาหลักสูตรบัญชีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ** *ปิยฉัตร ทองแพง* นารีรัตน์ ศรีหล้า สุดาทิพย์ เกษจ้อย และดรุณวรรณ แมดจ่อง*
10.00-10.15 น.	**ประสิทธิผลของการเรียนรู้อย่างมีความสุขโดยใช้การเรียนรู้แบบริช (R.I.C.H. Learning) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในรูปแบบออนไลน์สำหรับวิชาชีวสถิติสำหรับวิทยาศาสตร์สุขภาพ** *วีณา รองจะโปะ* และอติชาต เกตตะพันธุ์*
10.15-10.30 น	**Simulation-based Learning in Nursing Practice** *Pornyamon Poolsawat* and Ann Thaiudom*

ห้อง 3: การ์เด้น 1 ชั้น 2

ประธาน: รองศาสตราจารย์กัลณกา สาธิตธาดา **กรรมการและเลขานุการ: รองศาสตราจารย์ ดร.โอภาส เกาไสยาภรณ์ และ ดร.จรงศักดิ์ พุมนวน**	
เวลา	**เรื่อง**
09.00-19.15 น.	**ไมโครเลิร์นนิงสำหรับการเรียนรู้แบบนำตนเองบนจักรวาลนฤมิต เพื่อส่งเสริมทักษะ การมีส่วนร่วมของพลเมืองของผู้เรียนระดับปริญญาตรี** *สุนทรี สกุลพราหมณ์* และจิตสุภา กิติผดุง*
09.15-09.30 น.	**ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมฐานสมรรถนะจากบริบทของนิสิตครูประจำการด้วยกระบวนการโค้ช** *จักรกฤษณ์ จันทะคุณ**
09.30-09.45 น.	**ทักษะการเรียนรู้กับความต้องการของตลาดแรงงานในประเทศไทย** *เหมือนจิต จิตสุนทรชัยกุล**
09.45-10.00 น.	**Passion ครูเป็นพลังสู่การพัฒนาผู้เรียน** *นลินี สุตเศวต* และ กมลวรรณ โลห์สิวานนท์*
10.00-10.15 น.	**การเรียนรู้แบบผสานวิธีโดยใช้ปัญญาเป็นฐาน** *คมเดช บุญประเสริฐ* ศรัญธร มั่งมี และพิชญากร เลค*
10.15-10.30 น	**การประยุกต์ใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต** *ผุสดี กลิ่นเกษร**
10.30-10.45 น	**แนวทางการเรียนการสอนเพื่อสอดแทรกพัฒนาความเมตตาตามแนวพระพุทธศาสนา** *ปริยา ศุภวงศ์**

กำหนดการ
การนำเสนอผลงานนวัตกรรมการเรียนการสอน Poster Presentation
มีการนำเสนอในรูปแบบ Digital Poster Presentation ในเว็บไซต์ของ ควอท
http://www.thailandpod.org

การประเมินโครงการฝึกอบรมบุคลากรทางการลูกเสือระดับที่ 1 ขั้นที่ 2 การฝึกอบรมผู้กำกับลูกเสือสำรอง ขั้นความรู้เบื้องต้น (B.T.C.) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร *ขวัญชัย ขัวนา* ไตรรงค์ เปลี่ยนแสง มนตรี หลินภู พิสมัย รบชนะชัยพูลสุข และธารทิพย์ ขัวนา*
โอกาสและความท้าทายทางการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์ในผู้เรียน กลุ่มชาติพันธุ์พื้นที่ชายแดนทางด้านทิศตะวันตก จังหวัดตาก *ธนัชชนม์ ธนาธิปปริพัฒน์**
การจัดการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อยกระดับการพัฒนาพื้นที่และประเทศสู่อนาคต: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง *พงศธร คำใจหนัก อัญธิชา รุ่งแสง* และเทวฤทธิ์ วิญญา*
ผลสะท้อนการเรียนรู้ต่อจัดการเรียนการสอนรูปแบบผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบออนไลน์และกิจกรรมกลุ่มโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ในรายวิชาสัมมนาวิทยาภูมิคุ้มกัน *วทิพย์ ตั้งจิตติโภคิน* และสุชาดา สุวรรณนิคม*
การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีกับการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แบบผสมผสานอย่างมีประสิทธิภาพ ในรูปแบบความปกติใหม่ *อนุมาศ แสงสว่าง* และศราวุธ แดงมาก*
ผลของโปรแกรมอบรมจิตตปัญญาต่อการตระหนักรู้อย่างมีสติและจิตตปัญญาทางการพยาบาลของอาจารย์พยาบาลและนักศึกษา *พัชราภรณ์ ตุลยกุล* พรรณปพร ชุนหบดี เบญจวรรณ จันทรชิว ธิดารัตน์ สุภานันท์ และประไพพิศ สิงหเสม*
ผลของการใช้โปรแกรมการเรียนรู้แบบเกมส์ต่อผลการเรียนรู้ในรายวิชากฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ของนักศึกษาพยาบาล *ดวงแข รักไทย* และนิตยา ชีพประสพ*
ผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของบทเรียนสรีรวิทยาออนไลน์ นักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ตรัง *จันทร์เพ็ญ เลิศวนวัฒนา วราณี สัมฤทธิ์* และนันทยา เสนีย์*
การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของสื่อการเรียนรู้ในการเรียนภาคปฏิบัติการรายวิชาเภสัชกรรม 2 ของนิสิตเภสัชศาสตร์ *สุภาวดี บุญทา* และกำชัย แซ่ปัง*
การใช้สถานการณ์เสมือนจริงผ่านระบบออนไลน์ สำหรับฝึกปฏิบัติการบริการทางการแพทย์ในสนาม *สุภรัณยา เทพนิมิตร* พัชราภรณ์ อุ่นเตจ๊ะ อริสรา อยู่รุ่ง แอน ไทยอุดม อุษณีย์ อังคะนาวิน เนตรดาว ชัชวาลย์ ชยุตรา สุทธิลักษณ์ และพรยมล พูลสวัสดิ์*

สารบัญ

	หน้า
สารจากนายกสมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (ควอท)	ค
บทบรรณาธิการ	ง
โครงการประชุมวิชาการ ครั้งที่ 18 ประจำปี 2566	จ
กำหนดการการประชุมวิชาการครั้งที่ 18 ประจำปี 2566	ซ
กำหนดการ การนำเสนอผลงานนวัตกรรมการเรียนการสอน Oral Presentation	ฌ
กำหนดการ การนำเสนอผลงานนวัตกรรมการเรียนการสอน Poster Presentation	ฎ
สารบัญ	ฎ

บทความวิจัย

- **การบูรณาการการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน สำหรับวิชาฟิสิกส์** 1-9
  จตุพล จตุรภัทร และสุพัตรา ชะมะบูรณ์*
- **ระบบการติดตามงานค้างแบบเรียลไทม์ เพื่อแก้ปัญหาผลการเรียนไม่สมบูรณ์ของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนพังงา** 10-15
  *บุญชัช เมฆแก้ว**
- **การพัฒนาเกมเสริมการเรียนรู้เรื่องโครมาโทกราฟีของเหลวสมรรถนะสูง (HPLC) สำหรับนิสิตเภสัชศาสตร์** 16-25
  วัฒนพร พัฒนภักดี ณัฐวัฒน์ ตรงศิริวัฒน์ ณิชนันทน์ พรอารักษ์ และชญานิศ ศรชัยธวัชวงศ์*
- **ไมโครเลิร์นนิงสำหรับการเรียนรู้แบบนำตนเองบนจักรวาลนฤมิต เพื่อส่งเสริมทักษะ การมีส่วนร่วมของพลเมืองของผู้เรียนระดับปริญญาตรี** 26-41
  สุนทรี สกุลพราหมณ์ และจิตสุภา กิติผดุง*
- **อาจารย์โรบอท: การใช้หุ่นยนต์เพื่อส่งเสริมทักษะภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล** 42-54
  ขวัญฤทัย บุญยะเสนา จตุรพิธ เกราะแก้ว ธนภณ รัชตกุลพัฒน์ มงคล มีลุน และศรัณย์ ฉัตรธัญญกิจ*
- **ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมฐานสมรรถนะจากบริบทของนิสิตครูประจำการด้วยกระบวนการโค้ช** 55-66
  *จักรกฤษณ์ จันทะคุณ**
- **การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยธรรมของนักศึกษาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามแนวคิดอิสลามศึกษา** 67-79
  *มูฮัมมัด อูมูดี**
- **การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในประเทศไทย** 80-93
  พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ ดรุณี ปัญจรัตนากร สุริยะ วชิรวงศ์ไพศาล วิบูลย์ ผกามาศ และสำเริง อ่อนสัมพันธุ์*
- **การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลเกี่ยวกับการจัดการความรู้โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ร่วมกันแบบรวมพลังสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรี** 94-104
  สุริยะ วชิรวงศ์ไพศาล ปรางทิพย์ เสยกระโทก ดรุณี ปัญจรัตนากร และพงษ์ศักดิ์ ผกามาศ*
- **การพัฒนาแพลตฟอร์มระบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์รายวิชาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการการศึกษาสำหรับผู้เรียนระดับบัณฑิตศึกษา** 105-116
  ดรุณี ปัญจรัตนากร ประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ์ พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ สุริยะ วชิรวงศ์ไพศาล และวิบูลย์ ผกามาศ*

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

- **การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยบูรณาการกระบวนการคิดเชิงออกแบบกับการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะ 5C+ กรณีศึกษานิสิตอาชีวอนามัยและความปลอดภัย มหาวิทยาลัยพะเยา** 117-125
  *ปุณญิสา ผุดผ่อง ศุภกาญจน์ แก่นท้าว ศศิวิมล บุตรสีเขียว พรรณวดี สิงห์แก้ว ประกาศิต ทอนช่วย จาตุรนต์ กัณทะธง และ น้ำเงิน จันทรมณี**
- **การบูรณาการการจัดการเรียนรู้กับการวิจัยในรายวิชาการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายในของนักศึกษาหลักสูตรบัญชีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ** 126-134
  ปิยฉัตร ทองแพง นารีรัตน์ ศรีหล้า สุดาทิพย์ เกษจ้อย และดรุณวรรณ แมดจ่อง*
- **ประสิทธิผลของการเรียนรู้อย่างมีความสุขโดยใช้การเรียนรู้แบบบริช (R.I.C.H. Learning) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในรูปแบบออนไลน์สำหรับวิชาชีวสถิติสำหรับวิทยาศาสตร์สุขภาพ** 135-142
  วีณา รองจะโปะ และอติชาต เกตตะพันธุ์*

บทความวิชาการ

- **ทักษะการเรียนรู้กับความต้องการของตลาดแรงงานในประเทศไทย** 143-151
  *เหมือนจิต จิตสุนทรชัยกุล**
- **Passion ครูเป็นพลังสู่การพัฒนาผู้เรียน** 152-159
  นลินี สุตเศวต และ กมลวรรณ โลห์สิวานนท์*
- **การเรียนรู้แบบผสานวิธีโดยใช้ปัญญาเป็นฐาน** 160-166
  คมเดช บุญประเสริฐ ศรัญธร มั่งมี และพิชญากร เลค*
- **Simulation-based Learning in Nursing Practice** 167-172
  Pornyamon Poolsawat and Ann Thaiudom*
- **การประยุกต์ใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต** 173-181
  *ผุสดี กลิ่นเกษร**
- **แนวทางการเรียนการสอนเพื่อสอดแทรกพัฒนาความเมตตาตามแนวพระพุทธศาสนา** 182-189
  *ปริยา ศุภวงศ์**

บทคัดย่อ

- **การประเมินโครงการฝึกอบรมบุคลากรทางการลูกเสือระดับที่ 1 ขั้นที่ 2 การฝึกอบรมผู้กำกับลูกเสือสำรอง ขั้นความรู้เบื้องต้น (B.T.C.) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร** 190-191
  ขวัญชัย ขัวนา ไตรรงค์ เปลี่ยนแสง มนตรี หลินภู พิสมัย รบชนะชัยพูลสุข และธารทิพย์ ขัวนา*
- **โอกาสและความท้าทายทางการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์ในผู้เรียนกลุ่มชาติพันธุ์พื้นที่ชายแดนทางด้านทิศตะวันตก จังหวัดตาก** 192-193
  *ธนัชชนม์ ธนาธิปปริพัฒน์**
- **การจัดการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อยกระดับการพัฒนาพื้นที่และประเทศสู่อนาคต: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง** 194-195
  พงศธร คำใจหนัก อัญธิชา รุ่งแสง และเทวฤทธิ์ วิญญา*

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

- **ผลสะท้อนการเรียนรู้ต่อจัดการเรียนการสอนรูปแบบผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบออนไลน์และกิจกรรมกลุ่มโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ในรายวิชาสัมมนาวิทยาภูมิคุ้มกัน** 196-197
  วทิพย์ ตั้งจิตติโภคิน และสุชาดา สุวรรณนิคม*
- **การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีกับการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แบบผสมผสานอย่างมีประสิทธิภาพ ในรูปแบบความปกติใหม่** 198-199
  อนุมาศ แสงสว่าง และศราวุธ แดงมาก*
- **ผลของโปรแกรมอบรมจิตตปัญญาต่อการตระหนักรู้อย่างมีสติและจิตตปัญญาทางการพยาบาลของอาจารย์พยาบาลและนักศึกษา** 201-201
  พัชราภรณ์ ตุลยกุล พรรณปพร ชุนหบดี เบญจวรรณ จันทรชิว ธิดารัตน์ สุภานันท์ และประไพพิศ สิงหเสม*
- **ผลของการใช้โปรแกรมการเรียนรู้แบบเกมส์ต่อผลการเรียนรู้ในรายวิชากฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ของนักศึกษาพยาบาล** 202-203
  ดวงแข รักไทย และนิตยา ชีพประสพ*
- **ผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของบทเรียนสรีรวิทยาออนไลน์ นักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ตรัง** 204-205
  จันทร์เพ็ญ เลิศวนวัฒนา วราณี สัมฤทธิ์ และนันทยา เสนีย์*
- **การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของสื่อการเรียนรู้ในการเรียนภาคปฏิบัติการรายวิชาเภสัชกรรม 2 ของนิสิตเภสัชศาสตร์** 206-207
  สุภาวดี บุญทา และกำชัย แซ่ปัง*
- **การใช้สถานการณ์เสมือนจริงผ่านระบบออนไลน์ สำหรับฝึกปฏิบัติการบริการทางการแพทย์ในสนาม** 208-209
  สุภรัณยา เทพนิมิตร พัชราภรณ์ อุ่นเตจ๊ะ อริสรา อยู่รุ่ง แอน ไทยอุดม อุษณีย์ อังคะนาวิน เนตรดาว ชัชวาลย์ ชยุตรา สุทธิลักษณ์ และพรยมล พูลสวัสดิ์*

การประยุกต์ใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
Application of Design Thinking Process for Promoting Lifelong Learning

ผุสดี กลิ่นเกษร[1*]
Phussadee Klinkesorn[1*]

บทคัดย่อ

การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในรูปแบบของการผสมผสานของการศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) การศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non-Formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ ความชำนาญและสมรรถนะ ตลอดจนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง พัฒนาบุคคลให้สามารถพัฒนาตนเองและปรับตนเองให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอย่างรอบด้าน โดยนำกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) 5 ขั้นตอน ได้แก่ การเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Empathize) การตีกรอบปัญหา (Define) การระดมความคิด (Ideate) การสร้างต้นแบบ (Prototype) และการทดสอบ (Test) มาเป็นแนวทางประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและสามารถปรับตัวได้อย่างเท่าทันภายใต้การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสภาวการณ์ยุคปัจจุบัน ตลอดจนเพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ในตัวบุคคลและพัฒนาศักยภาพของบุคคลไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน
คำสำคัญ: กระบวนการคิดเชิงออกแบบ, การเรียรู้ตลอดชีวิต, การผสมผสานของการศึกษา

ABSTRACT

Lifelong learning is an organization of learning processes for individuals to learn throughout their lives. in the form of education integration in the school system non-formal education and self-study by aiming to provide learners with knowledge, skills, expertise and competencies as well as being motivated to learn on their own Develop individuals to be able to develop themselves and adjust themselves to keep pace with changes in the global society in all aspects. By incorporating a 5-step design thinking process, namely, in-depth understanding of the target group; problem framing brainstorming prototyping and testing as an applied approach to promote lifelong learning to build immunity and to be able to adapt promptly under the rapid changes in today's circumstances. as well as to promote personal learning and develop the individual's potential for sustainable lifelong learning.
Keywords: Design Thinking Process, Life Long Learning, Education Integration

บทนำ

การเรียนรู้ตลอดชีวิต มิติการศึกษาแนวใหม่ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ในสังคมยุคปัจจุบันที่ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และเทคโนโลยี มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มนุษย์จึงต้องมีการปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ตลอดจนอีกทั้ง

[1] วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม จตุจักร กรุงเทพฯ 10900
[1] Learning and Teaching Graduate College of Management, Sripatum University, Jatujak, Bangkok 10900
* Corresponding Author, E-mail: Phussadee.kl@spu.ac.th

เป้าหมายการพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) กำหนดให้ทุกคนในสังคมไทยทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ และความสามารถเพิ่มขึ้น ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากล และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มได้เข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ดังนั้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นหน้าที่ของบุคคลทุกคนในการใฝ่หาความรู้และทักษะต่างๆ บุคคลจึงต้องมีการออกแบบการเรียนรู้ของตนเองเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะต่างๆ

การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เป็นแนวคิดที่ถูกนำมาใช้ในกระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมและการออกแบบสถาปัตยกรรมในช่วงทศวรรษที่ 1950 และ 1960 และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมาว่าเป็นวิธีการสำหรับการพัฒนานวัตกรรมสำหรับองค์การ (Dolata and Schwabe, 2016) ในปัจจุบันการคิดเชิงออกแบบได้กลายมาเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพในการระบุประเด็นปัญหาสังคมที่ซับซ้อน การบริหารจัดการองค์การ รวมถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมเชิงกลยุทธ์ (Laferriere *et al*., 2019) บริษัทระดับโลกหลายบริษัท เช่น Toyota, Starbucks และ Apple ได้นำเอาหลักการของการคิดเชิงออกแบบไปใช้ในการแสวงหานวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและตอบโจทย์ของธุรกิจแห่งโลกอนาคต ซึ่งกระบวนการการคิดเชิงออกแบบเป็นแนวคิดที่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน จึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปตามเป้าหมายตอบสนองความต้องการของผู้เรียน

การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking)

การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ได้ปรากฏในงานวรรณกรรมครั้งแรกในหนังสือเรื่อง “The Sciences of Artificial” ของ Herbert A. Simon โดยเขาได้สรุปว่ากิจกรรมทางปัญญาที่ให้ผลผลิตเป็นสิ่งประดิษฐ์ทางวัตถุ โดยพื้นฐานแล้วไม่มีความแตกต่างจากการคิดค้นวิธีการรักษาผู้ป่วย หรือการคิดค้นนโยบายสวัสดิการสำหรับการบริการประชาชนของรัฐ (Simon, 1969) การคิดเชิงออกแบบเป็นการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง เน้นการลงมือปฏิบัติและการเรียนรู้จากการทดลอง การคิดสร้างสรรค์และการทดสอบกับผู้ใช้เพื่อเรียนรู้และลดข้อผิดพลาด ให้สามารถพัฒนาความคิดและทางออกใหม่ที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ การออกแบบโดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลางไม่ใช่เรื่องใหม่ในศาสตร์การออกแบบ แต่เป็นหนึ่งในแนวทางการทำงานเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ดีที่สุดการออกแบบโดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลางได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลานานโดยโรงเรียนสอนออกแบบและบริษัทออกแบบชั้นนำของโลก จนมาถึงช่วงทศวรรษที่ 1990 David Kelley Tim Brown และ Roger Martin ได้คิดคำว่า “การคิดเชิงออกแบบ” หรือ “Design Thinking” ขึ้นมาอย่างเป็นทางการ (ยศกร, 2565)

การคิดเชิงออกแบบได้ถูกพัฒนาไปหลายแนวทาง แต่ที่มีชื่อเสียงโด่งดังได้รับการยอมรับและนำไปใช้ในหน่วยงานต่าง ๆ ทั่วโลก คือ กระบวนการคิดเชิงออกแบบของมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford d.school) ที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน (The d.school, 2010) ดังภาพที่ 1

โดยแต่ละขั้นตอนของกระบวนการคิดเชิงออกมีรายละเอียดดังนี้

1. การเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Empathize) คือ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา เพราะปัญหาที่นักคิดเชิงออกแบบไปช่วยแก้มักเป็นปัญหาของบุคคลอื่น จึงต้องมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งว่ากลุ่มเป้าหมายที่ต้องการแก้ไขปัญหาให้นั้นคือใคร สิ่งที่เขาต้องการและให้ความสำคัญคือสิ่งใด นักคิดเชิงออกแบบจึงต้องเข้าไปสังเกตการณ์ มีส่วนร่วมในประสบการณ์ตรง พูดคุยกับกลุ่มเป้าหมาย กระบวนการทำงานของนักคิดเชิงออกแบบจะเริ่มคิดแบบผู้เริ่มต้น (Beginner’s Mindset) ละทิ้งประสบการณ์ที่สั่งสมมาเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการด่วนตัดสินใจ ดังนั้นนักคิดเชิงออกแบบจะตั้งคำถามกับทุกสิ่ง เป็นผู้รับฟังอย่างตั้งใจ และเพื่อให้การสังเกตมีความลึกซึ้งมากขึ้น นักคิดเชิงออกแบบจะถามคำถาม 3 ประเภท คือ อะไร อย่างไร และทำไม อันจะช่วยให้สามารถค้นหาปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

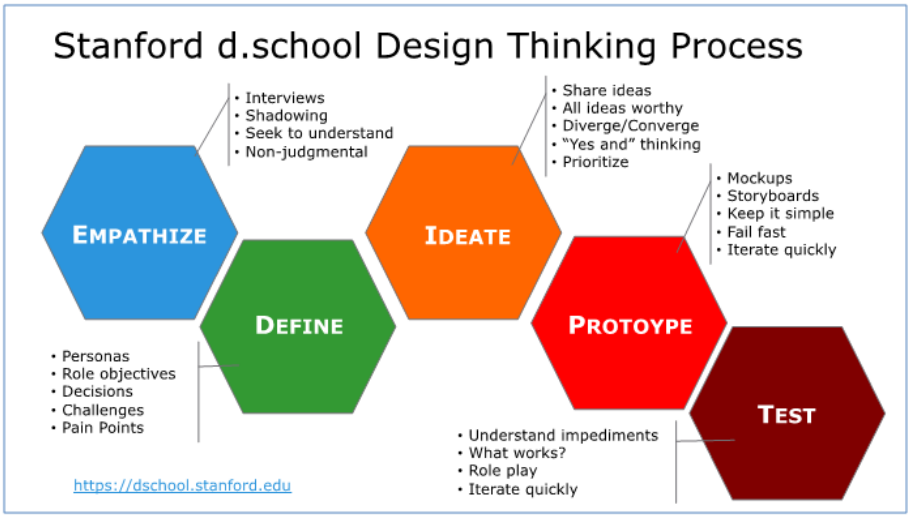

ภาพที่ 1 กระบวนการคิดเชิงออกแบบของมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (The d.school, 2010)

2. การตีกรอบปัญหา (Define) คือ หัวใจหลักของการคิดเชิงออกแบบ ขั้นตอนนี้จะทำให้นักคิดเชิงออกแบบมองเห็นปัญหาสำคัญที่จะต้องมุ่งเน้นหาทางแก้ไขได้อย่างชัดเจน เพื่อให้การแก้ไขปัญหาให้กลุ่มเป้าหมายได้ตรงจุด การตีกรอบปัญหาจะเกิดขึ้นเมื่อนักคิดเชิงออกแบบสังเคราะห์สิ่งที่ค้นพบในขั้นตอนแรกไปสู่ความเข้าใจที่ลึกซึ้งถึงความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย และนำความเข้าใจที่ลึกซึ้งนี้มาตั้งโจทย์ปัญหาที่จะนำไปสู่การลงมือปฏิบัติ กรอบปัญหาที่ดีต้องมุ่งไปที่ประเด็นสำคัญ ไม่กว้างจนเกินไป สามารถจุดประกายความคิดจากคนในทีม เปิดกว้างต่อการระดมความคิด ช่วยวางขอบเขตการทำงานที่เป็นไปได้ในเวลาที่มีอยู่จำกัด

3. การระดมความคิด (Ideate) คือ การสร้างสรรค์แนวทางที่จะตอบโจทย์ปัญหาที่หลากหลายและต่างไปจากกรอบแนวคิดเดิม เป้าหมายของการระดมความคิดคือการได้ทั้ง “ปริมาณ” และ “ความหลากหลาย” ของวิธีการแก้ปัญหา เครื่องมือที่สำคัญคือการตั้งคำถาม “เราจะ... ได้อย่างไร” การตั้งคำถามควรเริ่มต้นจากคำถามที่กว้างพอที่จะก่อให้เกิดวิธีคิดแก้ปัญหาแบบใหม่ ๆ แต่ก็แคบพอที่จะก่อให้เกิดความคิดที่เฉพาะเจาะจงและแตกต่าง วิธีการแก้ปัญหาที่ได้จากการระดมความคิด จะถูกนำไปสร้างเป็นต้นแบบ (Prototype) ต่อไป

4. การสร้างต้นแบบ (Prototype) คือ การแปลงความคิดออกมาให้เป็นรูปธรรมในรูปแบบใดก็ได้ที่สามารถมองเห็นหรือสัมผัสได้ เช่น การสื่อสารผ่านกระดาษโน้ต การวาดภาพ การแสดงละคร การเขียนสตอรี่บอร์ด (Storyboard) โดยในช่วงแรกนั้น ควรสร้างต้นแบบอย่างหยาบขึ้นมาอย่างรวดเร็ว เพื่อจะได้สามารถเรียนรู้และพิจารณาความเป็นไปได้อื่น ๆ ต้นแบบจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อทีมออกแบบ ผู้ใช้งานรวมถึงคนอื่น ๆ ได้มีปฏิสัมพันธ์กับตัวต้นแบบ อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น สามารถนำไปสู่หนทางแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพได้ การสร้างต้นแบบจะทำให้เกิดการเรียนรู้ หากล้มเหลวก็เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและไม่เจ็บตัว (Fail Fast, Fail Cheap) เป็นการล้มไปข้างหน้า (Fail Forward) เป็นหนึ่งในกระบวนการพัฒนาหนทางแก้ไขปัญหาที่ไม่เสียเวลาและงบประมาณมากในช่วงเริ่มต้น

5. การทดสอบ (Test) คือ การนำต้นแบบที่มีความละเอียดต่ำมาทดลองกับกลุ่มเป้าหมายในบริบทจริงหรือเสมือนจริงเพื่อทดสอบความเข้าใจของนักออกแบบกับกลุ่มเป้าหมายว่าตรงกันหรือไม่ การทดสอบ คือโอกาสในการพัฒนาและปรับปรุงแนวคิดของนักออกแบบให้ดียิ่งขึ้น เป็นกระบวนการพัฒนาและปรับแก้อย่างไม่หยุดนิ่ง (Iterative) ช่วยชี้นำการกลับไปพัฒนาแบบจำลองในรอบใหม่ การทดสอบจะทำให้นักออกแบบได้มุมมองที่ไม่เคยคาดคิดมาก่อน ผลสะท้อนกลับที่ได้มาจากการทดสอบ ไม่ว่าจะเป็นด้านบวกหรือด้านลบล้วนเป็นสิ่งที่ดีที่นักออกแบบจะนำไปพิจารณาเพื่อปรับปรุงแบบจำลองรุ่นต่อไปให้ดียิ่งขึ้น

ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการคิดเชิงออกแบบจะต้องมีการวางแผนงานเพื่อที่ดำเนินการในแต่ละขั้นตอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ ตลอดจนต้องมีแผนรองรับและวิธีการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในขั้นตอนนั้นๆ ด้วย อย่างไรก็ตามถ้าไม่มีการวางแผนในการดำเนินงานจะทำให้วิธีการแก้ปัญหามีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นไปอีก ดังนั้นกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ทั้ง 5 ขั้นตอนนี้จึงมีความสำคัญต่อบุคคลซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของแต่ละบุคคลได้อย่างดียิ่งเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

การเรียนรู้ตลอดชีวิต

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้มากมาย เช่น Mackenzie, Eraut, and Jones ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ว่าเป็นการเรียนรู้ในภาพรวมที่สนองต่อความต้องการทางการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลหรือของแต่ละกลุ่มอย่างเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต นั่นคือการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) คือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลตลอดช่วงชีวิตของผู้นั้น อันเป็นผลมาจากกระบวนการพัฒนาทางสติปัญญา สังคมของบุคคล การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงไม่ได้ครอบคลุมเฉพาะการศึกษาของผู้ใหญ่ แต่เป็นการศึกษาสำหรับทุก ๆ ช่วงชีวิตตั้งแต่แรกเกิด การศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษาไปจนถึงผู้สูงอายุ โดยจะเกิดขึ้นตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตและในช่วงสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของสถานที่ เวลา ที่ได้รับความรู้และการนำไปประยุกต์ใช้ได้ อีกทั้งการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการรับความรู้ ทักษะ และเจตคติตั้งแต่แรกเกิดจนถึงตาย ทั้งที่ได้รับจากโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจ มีการจัดและไม่จัดตั้ง มีการวางแผนและไม่มีการวางแผนอีกด้วย ดังนั้น “การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning)” จึงหมายถึงกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดของแต่ละบุคคล ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงตายที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีรูปแบบหลากหลายและมีความต่อเนื่องในชีวิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน พร้อมที่จะดำรงชีวิตประกอบอาชีพและปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งการเรียนจากระบบการศึกษาเพียงครั้งเดียวเพื่อใช้งานตลอดชีวิตจะไม่เพียงพอที่จะตอบโจทย์วิถีชีวิตใหม่ที่คนต้องทำงานหลายอาชีพและความรู้มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว จึงต้องการระบบส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เอื้อให้คนได้พัฒนาทักษะอย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตามการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการเรียนรู้ที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้เรียนทุกช่วงวัย (Lifelong) ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงผู้สูงอายุ เป็นการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาไม่มีที่สิ้นสุด แต่ละกลุ่มคน แต่ละกลุ่มช่วงวัยอาจมีบริบทการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน (Life-wide) ออกไปตามความสามารถและความเหมาะสมในการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้ภายในครอบครัว สถาบันการศึกษา ชุมชน หรือสถานประกอบการ โดยสามารถแบ่งรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้เป็น 3 แบบ ได้แก่

1. การศึกษาในระบบ (Formal Education) หมายถึงการศึกษาที่มีการกำหนดจุดมุ่งหมาย สร้างหลักสูตรชัดเจน มีวิธีการศึกษาที่เป็นบรรทัดฐาน มีกรอบระยะเวลาของการศึกษา ตลอดจนมีการประเมินผลการศึกษาด้วย ซึ่งนั่นเป็นเงื่อนไขในการสำเร็จการศึกษาที่มีมาตรฐานแน่นอน การจัดการศึกษาในลักษณะนี้ได้แก่ การศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาภาคบังคับ การศึกษาในสถานศึกษาสังกัดกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ เป็นต้น

2. การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) หมายถึงการศึกษาที่มีการยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ตลอดจนระยะเวลาของการศึกษา ไปจนถึงการวัดและประเมินผล ซึ่งนั่นเป็นเงื่อนไขในการสำเร็จการศึกษาที่มีมาตรฐานแน่นอน สำหรับเนื้อหาและหลักสูตรนั้นจะต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม หรือให้ผู้เรียนสามารถบริหารจัดการการศึกษาตลอดจนเวลาเรียนเองได้ แต่มีการรับรองมาตรฐานเช่นเดียวกันกับการศึกษาในระบบ การจัดการศึกษาในลักษณะนี้ก็ได้แก่ การศึกษานอกระบบโรงเรียน การศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาทางไกล มหาวิทยาลัยเปิด การศึกษาแบบโฮมสคูล ศูนย์การศึกษาท้องถิ่นที่มีการจัดมาตรฐานการศึกษาของตนเอง เป็นต้น

3. การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) หมายถึงการศึกษาที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรู้ได้ตามความสนใจของตัวเอง เรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพ เรียนตามความพร้อมและโอกาส ไม่มีการกำหนดเวลา ไม่มีข้อจำกัดเรื่องใดๆ มีหรือไม่มีการรับรองมาตรฐานการศึกษาก็ได้ เรียนรู้ได้ตลอดเวลา ศึกษาเพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง การศึกษาตามอัธยาศัยนี้ยังรวมไปถึงประสบการณ์การทำงานที่สั่งสมจนเกิดเป็นความรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพูดคุย การศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ การศึกษาตลอดชีวิต การเรียนพิเศษ การเรียนคอร์สออนไลน์ตามความสนใจ การเข้าเวิร์คชอปต่างๆ เป็นต้น

จากการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบจะมีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา จากกลุ่มบุคคลทุกช่วงวัยดังที่เห็นได้จากกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดหมุดหมายให้ทุกคนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ ความสามารถ สามารถพัฒนาตนเอง แสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2553) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการเรียนจากวิถีชีวิตแหล่งเรียนรู้เหตุการณ์และสถานการณ์มีความหลากหลายทั้งในด้านปัจจัยของการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้สนองความต้องการและความสนใจของแต่ละบุคคลมุ่งให้บุคคลสามารถปรับตัวและแก้ไขปัญหาชีวิตได้ ซึ่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะต้องได้รับการค้ำจุนจาก 4 เสาหลักที่เป็นรากฐานของการศึกษา ได้แก่

1. การเรียนเพื่อรู้ (Learning to know) หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้และวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต กระบวนการเรียนรู้เน้นการฝึกสติ สมาธิ ความจำ ความคิด ผสมผสานกับสภาพจริงและประสบการณ์ในการปฏิบัติ

2. การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง (Learning to do) หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความสามารถและความชำนาญรวมทั้งสมรรถนะทางด้านวิชาชีพสามารถปฏิบัติงานเป็นหมู่คณะปรับประยุกต์องค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติงานและอาชีพได้อย่างเหมาะสม กระบวนการเรียนการสอนบูรณาการระหว่างความรู้ภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติงานที่เน้นประสบการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม

3. การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันและการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Learning to Live Together) หมายถึงการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข มีความตระหนักในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การแก้ปัญหาการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีมีความเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเข้าใจความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมประเพณีความเชื่อของแต่ละบุคคลในสังคม

4. การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to Be) หมายถึงการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกด้านทั้งจิตใจและร่างกายสติปัญญาให้ความสำคัญกับจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีความรับผิดชอบต่อสังคมสิ่งแวดล้อมศีลธรรมสามารถปรับตัวและปรับปรุงบุคลิกภาพของตนมีความเข้าใจตนเองและผู้อื่น

จะเห็นได้ว่าจาก 4 เสาหลักที่เป็นรากฐานในการเรียนรู้ทำให้บุคคลมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ได้โดยมีหลักการของการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นแนวทางในการส่งเสริม ซึ่งจากการศึกษาแนวคิดของนักการศึกษาหลายๆ ท่านได้แก่ Dave, 1976, Cropley and Dave, 1978, Cropley, 1980, Apps, 1992 (สุมาลี สังข์ศรี, 2544) สามารถสังเคราะห์และสรุปหลักการสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ดังนี้

1. หลักความจำเป็น การศึกษาหรือการเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์ทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ ทุกช่วงอายุ ตั้งแต่เกิดจนตายการศึกษาไม่ได้สิ้นสุดเมื่อบุคคลจบจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาเท่านั้นเพราะเป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตคือให้กลุ่มเป้าหมายนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนในทุกช่วงวัย

2. หลักความเชื่อมั่น บุคคลมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตไม่ว่าจะอยู่ในวัยใดแม้วัยสูงอายุหากจัดการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสม ก็สามารถเรียนรู้ได้ ดังนั้นต้องสร้างความเชื่อมั่นให้แก่กลุ่มเป้าหมาย

3. หลักความเสมอภาค ประชาชนทุกคนควรได้รับโอกาสการศึกษาทุกรูปแบบอย่างเสมอภาค โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องอาชีพ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคมและพื้นฐานการศึกษา

4. หลักการผสมผสาน การศึกษาตลอดชีวิตผสมผสานการศึกษาทุกรูปแบบ ทุกวิธีการทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากทุกแหล่งเรียนรู้ที่จะช่วยให้คนทุกช่วงวัยเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมตามความสนใจ ความต้องการและความพร้อมของตนเอง

5. หลักความสัมพันธ์กับชีวิต บุคคลควรได้รับความรู้ในสิ่งที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงโดยครอบคลุมตั้งแต่ความรู้พื้นฐาน ความรู้ด้านวิชาชีพ ไปจนถึงความรู้ที่จะช่วยให้บุคคลพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ และให้มีความพร้อมที่จะปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงของสังคม สิ่งแวดล้อม

6. หลักความยืดหยุ่น หลากหลายและเข้าถึงได้ง่าย การเรียนรู้ตลอดชีวิตเน้นความยืดหยุ่นและหลากหลาย ในเรื่องเนื้อหาที่จัดให้เรียนรู้ ยืดหยุ่นในเรื่องวิธีเรียน ระยะเวลาเรียนและสถานที่เรียนรู้ กลุ่มเป้าหมายควรเข้าถึงแหล่งที่ให้ความรู้ได้ง่ายและสะดวก ไม่ปิดกั้นด้วยกฎเกณฑ์ต่างๆ

7. หลักความต่อเนื่อง การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตควรจัดอย่างต่อเนื่อง เพื่อกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการเรียนรู้สามารถเรียนได้เสมอ

8. หลักความเป็นประชาธิปไตย การเรียนรู้ตลอดชีวิตให้อิสระแก่ผู้เรียนที่จะเลือกเรียนในสิ่งที่ตรงกับความต้องการ ความสนใจและความถนัดของตน

9. หลักการให้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้ การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรฝึกให้ผู้เรียนรู้วิธีและแหล่งที่จะแสวงหาความรู้มากกว่าจะป้อนเนื้อหาความรู้ให้ เพื่อผู้เรียนจะสามารถแสวงหาความรู้ที่จำเป็นต่อตนเองได้ต่อไป

10. หลักการมีส่วนร่วม การจัดการศึกษาตลอดชีวิตไม่อาจประสบผลสำเร็จได้โดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย ทั้งสถาบันการศึกษา แหล่งการเรียนรู้ต่างๆ บ้านเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ตลอดชีวิตบุคคลและองค์กรต่างๆในชุมชนรวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญที่ช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากหลักการสำคัญเหล่านี้จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการเรียนรู้ในสิ่งที่สัมพันธ์กับชีวิตและสภาพแวดล้อมในทุกช่วงชีวิต มีความต่อเนื่อง มีความยืดหยุ่น หลักการเหล่านี้จะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางให้ผู้สอนในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึงและเกิดประโยชน์มากที่สุด ในการประชุมระหว่างชาติว่าด้วยการศึกษาผู้ใหญ่ (World Conference on Adult Education) ที่จัดโดย Unesco ที่กรุงมอนตรีอัล ประเทศแคนาดา ค.ศ. 1960 ที่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ค.ศ.1972 และที่กรุงไนโรบี ค.ศ. 1986 (นันทภา, 2556) ได้มีการกล่าวถึงการพัฒนาแนวคิดและความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. มนุษย์แสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพราะมนุษย์เราเรียนรู้จากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคมทุกขณะ เช่น จากการทำมาหากิน การเล่น การพักผ่อน การเข้าร่วมพิธีกรรม และการสมาคม เป็นต้น

2. การเรียนรู้ที่แท้จริงไม่ได้จำกัดแต่เพียงในโรงเรียนแต่ครอบคลุมถึง การศึกษานอกโรงเรียนการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาเกิดได้ตามโอกาสจึงไม่มีวันสิ้นสุด

3. การเรียนรู้ตลอดชีวิตเปิดโอกาสให้คนทั่วไปได้รับการศึกษาเพราะ สามารถเลือกเรียนตามรูปแบบที่ตนเองต้องการ ยืดหยุ่นได้ตามโอกาสทุกคนสามารถเรียนรู้ได้จากทุกแห่งตามโอกาสจะอำนวย ฉะนั้น มนุษย์จึงมีโอกาสที่จะพัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการศึกษาอย่างไม่มีจุดจบไปตลอดชีวิต

ดังนั้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงมีแนวคิดหลักที่เน้นการส่งเสริมให้บุคคลได้เรียนตามศักยภาพและพัฒนาศักยภาพของตนเองโดยเป็นการตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของบุคคลเป็นหลักเพื่อให้บุคคลได้เรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

การประยุกต์ใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้กับทุกเพศ ทุกวัย ทุกช่วงเวลา โดยสามารถเลือกเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมตามความสนใจ ความต้องการและความพร้อมของตนเอง การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงไม่มีรูปแบบการเรียนรู้ที่ตายตัวขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพแวดล้อมของผู้เรียน ความพร้อมที่จะเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนสามารถออกแบบการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ วิธีการเรียนรู้แบบใหม่ ที่สามารถพัฒนาไปเป็นนวัตกรรมกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยประยุกต์ใช้นวัตกรรมการคิดเชิงออกแบบมาส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ภายใต้ขั้นตอนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) 5 กระบวนการ ได้แก่ 1) การเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง 2) การตีกรอบปัญหา 3) การระดมความคิด 4) การสร้างต้นแบบ และ 5) การทดสอบ ดังภาพที่ 2

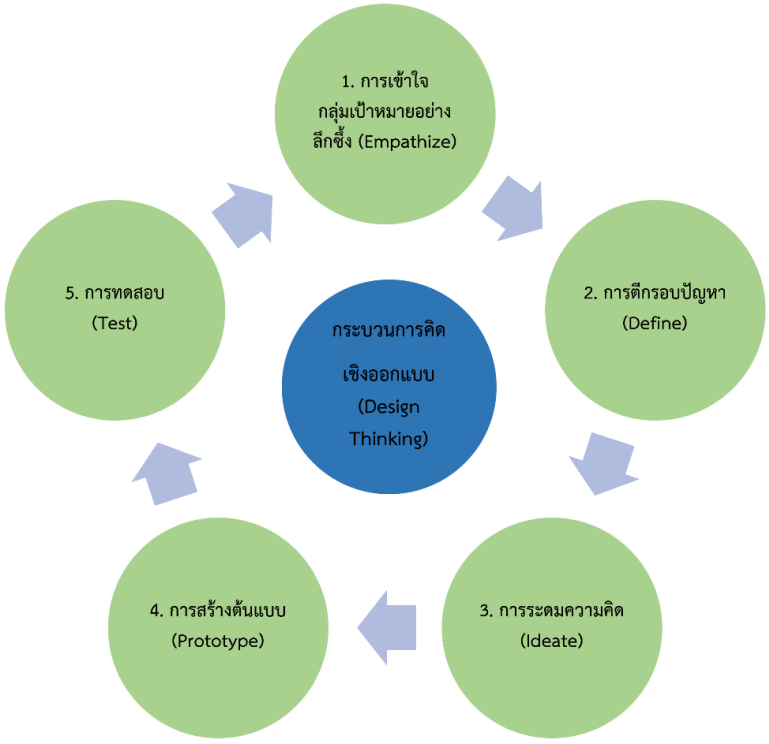

ภาพที่ 2 การประยุกต์ใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking)

ประยุกต์ใช้นวัตกรรมการคิดเชิงออกแบบมาส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ภายใต้ขั้นตอนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) มีรายละเอียด ดังนี้

1. การเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Empathize) คือ ผู้เรียนต้องมีความเข้าใจในตนเอง สามารถวิเคราะห์ความต้องการเรียนรู้ของตนเองได้ โดยมีแนวทางในการวิเคราะห์ความต้องการเรียนรู้ 5 แนวทาง ได้แก่ 1) วิเคราะห์ว่าตนเองอยากเรียนรู้อะไร 2) สิ่งที่ต้องการเรียนรู้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ 3) สิ่งที่ต้องการเรียนรู้สามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งเรียนรู้ที่ไหน 4) ใครจะเป็นผู้ให้ความรู้นี้กับเรา 5) ระยะเวลาในการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นข้อมูลในการช่วยค้นหาปัญหาในการอยากเรียนรู้และสามารถตอบสนองความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น

2. การตีกรอบปัญหา (Define) คือ ขั้นตอนนี้จะทำให้ผู้เรียนสามารถค้นหาปัญหาและความต้องการเรียนรู้ที่แท้จริงได้ มุ่งเน้นไปยังสิ่งที่อยากจะเรียนรู้เพื่อตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างสูงสุด โดยผู้เรียนสังเคราะห์สิ่งที่ค้นพบในขั้นตอนแรก ไปสู่ความเข้าใจที่ลึกซึ้งถึงความต้องการที่แท้จริงในสิ่งที่อยากเรียนรู้ เพื่อนำความรู้นี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองได้ ตลอดจนสามารถสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของตนเองได้

3. การระดมความคิด (Ideate) คือ การสร้างสรรค์หาแนวทาง วิธีการ เทคนิคต่างๆ ที่หลากหลายและต่างไปจากแนวความคิดเดิม ๆ ในการนำมาส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ตรงตามความต้องการของผู้เรียน เป็นการคิดนอกกรอบจากวิธีเดิม ๆ ในการนำไปสู่การสร้างต้นแบบในการเรียนรู้ต่อไป

4. การสร้างต้นแบบ (Prototype) คือ ผู้เรียนเลือกแนวทางการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ และเทคนิคการเรียนรู้ที่เหมาะสมและตรงตามความต้องการของตนเองมากที่สุด ทั้งระยะเวลาในการเรียนรู้ สถานที่ในการเรียนรู้ โดยต้นแบบในการเรียนรู้ที่ดีหรือวิธีการเรียนรู้ที่ดีต้องสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้

5. การทดสอบ (Test) คือ การนำต้นแบบที่สร้างขึ้นไปใช้ในการเรียนรู้ว่าการเลือก แนวทางการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ และเทคนิคการเรียนรู้นี้ สามารถตอบสนองความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียนได้หรือไม่ การเรียนรู้สามารถบรรลุตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้หรือไม่ ผู้เรียนเรียนแล้วสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้หรือไม่ สิ่งที่เรียนรู้มาแล้วเกิดเป็นประโยชน์มากน้อยเพียงใด ผู้เรียนนำมาพิจารณาเพื่อการปรับปรุงหาแนวทาง หรือวิถีทางที่เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

การประยุกต์ใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ทั้งกระบวนการคิดและขั้นตอนการคิดเชิงออกแบบในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะทำให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ความต้องการของตนเองและหาวิถีทางในการเรียนรู้ ตลอดจนนำความรู้นี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยเริ่มต้นเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ ด้วยตนเอง เน้นที่การพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ของมนุษย์ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่แตกต่างจากเดิม เป็นการเรียนรู้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด เป็นการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาทุกช่วงวัย ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้ใช้ทั้งกระบวนการคิดและลงมือทำเพื่อให้พัฒนาศักยภาพที่แท้จริงของผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่เคยเรียนมาในอดีต และความรู้ปัจจุบันที่ได้เรียน จนเป็นองค์ความรู้ใหม่ ที่เกิดจากการเรียนรู้ในแบบของผู้เรียนเอง ซึ่งจะพัฒนาไปเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ในการเรียนรู้ของผู้เรียนเองอย่างไม่สิ้นสุด ในการนำการคิดเชิงออกแบบมาประยุกต์ใช้จะเป็นกระบวนการการคิดที่สร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน โดยยึดที่คนเป็นศูนย์กลางในการออกแบบเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการในการส่งเสริมการเรียนรู้

สรุป

การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดของแต่ละบุคคล ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงตายที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีรูปแบบหลากหลายและมีความต่อเนื่องในชีวิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน พร้อมที่จะดำรงชีวิต ประกอบอาชีพและปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวจากการเป็นผู้เรียนรู้แบบตั้งรับ (Passive learner) ให้เป็นผู้เรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-directed learner) และมีความตื่นรู้ (Agile learner) มีทัศนคติของการเป็นผู้เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา โดยนำกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1.) การเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Empathize) โดยผู้เรียนต้องมีความเข้าใจในตนเอง สามารถวิเคราะห์ความต้องการเรียนรู้ของตนเองได้ เพื่อเป็นข้อมูลในการช่วยค้นหาปัญหาในการอยากเรียนรู้และสามารถตอบสนองความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น 2.) การตีกรอบปัญหา (Define) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนค้นหาปัญหาและความต้องการในการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง มีความลึกซึ้งในสิ่งที่ตอบสนองความต้องการเรียนรู้ 3.) การระดมความคิด (Ideate) เป็นการสร้างสรรค์หาแนวทาง วิธีการ เทคนิคต่างๆ ที่หลากหลายและต่างไปจากแนวความคิดเดิม ๆ ในการนำมาส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต 4.) การสร้างต้นแบบ (Prototype) เป็นการนำแนวทางวิธีการที่ดีและเหมาะสมมาส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยปรับให้ผู้เรียนเกิดศักยภาพในการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด 5.) การทดสอบ (Test) โดยการนำต้นแบบที่สร้างขึ้นไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อตอบสนองความต้องในการเรียนรู้ของผู้เรียน ตลอดจนสร้างภูมิคุ้มกันสามารถปรับตัวได้อย่างเท่าทันภายใต้การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสภาวการณ์ยุคปัจจุบัน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในตัวบุคคลอย่างยั่งยืน

รายการอ้างอิง

นันทภา ปัญญารัตน์. 2556. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับแม่ชีไทย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (ค.ด.) สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยศกร วรรณวิจิตร. 2565. การประยุกต์ใช้การคิดเชิงออกแบบในกระบวนการนโยบายสาธารณะ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 11(4): 10-20.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2566. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566–2570. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2560. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวาน กราฟฟค จำกัด.

สุมาลี สังข์ศรี. 2544. การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

Dolata, M. and G. Schwabe. 2016. Design Thinking in IS Research Projects. pp. 67-83. *In:* Brenner, W. and Uebernickel, F. (Eds.). Design Thinking for Innovation. Cham: Springer.

Laferriere, R., Bridgette, E. and A. Rixon. 2019. Addressing Cognitive Challenges in Applying Design Thinking for Opportunity Discovery: Reflections from a Design Thinking Teaching Team. She Ji: The Journal of Design, Economics, and Innovation. 5(4): 383-386.

The d.school. 2010. BootcampBootleg. Stanford: Hasso Plattner Institute of Design.

Simon, H.A. 1969. The Sciences of Artificial (3rd edition published in 1996). Cambridge: The MIT Press.